

7. Франко І. Зібрання творів: у 50 т. Київ: Наукова думка. 1976-1986. Т. 14-22.

УДК 81'373.21(234.372.3)

Наталія Сокіл-Клепар,
кандидат філологічних наук, доцент
Львівський національний університет
імені Івана Франка
nataliya.sokil-klepar@lnu.edu.ua

ОНІМИ В ДІАЛЕКТНИХ СЛОВНИКАХ БОЙКІВЩИНИ

Розглянуто онімну лексику в діалектних словниках. З'ясовано, що найчастіше вживаються антропоніми, зооніми, топоніми та геортоніми. Такі лексичні одиниці містять цінну інформацію про культуру та ментальність жителів Бойківщини.

Ключові слова: діалект, словник, онім.

У діалектному словниковому фонді зазвичай домінують апелятиви. Однак у локальному середовищі цікавими є також і пропріативи. Вони часто входять не тільки до лексики жителів населених пунктів, а почасти формують діалектні словники.

За основу дослідження взято «Словник бойківського говору» Ю. Кміта, двотомний «Словник бойківських говірок» М. Онишкевича та «Словник говірок центральної Бойківщини» М. Матієва. У вказаних працях виявлено антропоніми, катаяконіми, зооніми, топоніми (ойконіми, мікротопоніми, ороніми), геортоніми, теоніми.

Антропоніми у бойківському говорі представлені такими формами жіночих особових імен: *Анніня, Анніця, Аннуненька, А́нця, Анцуня, А́нцька* → Ганна / Анна, *Га́фа, Гафійка* → Агафія, *Євдо́ха* → Євдокія, *Зо́ня* → Софія, *Ирсти́на* → Христина, *Ка́ся* → Катерина, *Магдалі́на* → Магдалина, *Ма́ря, Марі́на, Марі́нка, Марисуня, Марисунька, Марі́ся, Марі́чка, Ма́рка, Мару́на, Марунджа́* → Марія, *Наста́ся* → Анастасія, *Пара́ня* → Параскевія, *Полáжка* → Пелагея, *Юрі́на, Юрі́нка* → Ярина, Оріся.

Арсенал чоловічих іменувань різноманітніший, ширший та містить у собі такі одиниці: *Васіл* → Василь, *Восафат* → Йосафат, *Данілик* → Данило, *Євістахій* → Євстахій (Остап), *Єлько*, *Єльо* → Ілій, *Єрема* → Ярема, *Зеньо* → Зеновій, *Илько* → Ілля, *Иван*, *Єванойко*, *Ивануньо*, *Иванятко*, *Ивась* → Іван, *Ірейко*, *Йирько* → Ірій, *Йирько* – Юрій, *Йонько*, *Юзьо*, *Юзюньо* → Йосип, *Лацько* → Володимир, *Мітер*, *Митрусь* → Дмитро, *Миколай*, *Миколайцьо*, *Никола*, *Николятко* → Микола, *Михавцуньо*, *Михайлуньо*, *Михайлуцьо*, *Миханько*, *Міхайльо* → Михайло, *Онóфцьо*, *Оніфер* → Онуфрій, *Осифан*, *Осифат*, *Восифат* → Йосафат, *Самелько*, *Самуль* → Самійло, *Симньон* → Семен, *Цуприян* → Купріян, *Щифан* → Стефан, *Яндрій* → Андрій, *Янтази* → Афанасій, *Янтось* → Антін, *Ясьо*, *Ясько* → Іван, *Яцько* → Яків.

Можна підсумувати, що народнорозмовні варіанти імен корелюються з діалектними нормами. Доволі репрезентативними є ряди імен *Іван*, *Михайло* та *Марія*.

У словниках зафіксовано також **катайконіми**. Це назви, що вживають для називання сукупності жителів населених пунктів (*Бенівци* – ‘люди з Беньової’, *Вишняни* – ‘мешканці горішньої частини села’, *Нижняни* – ‘жителі нижньої частини села’, *Синівітци* – ‘жителі Синьовидного’). Цікаво, що у словниках переважають катайконіми за гендерною ознакою, адже збережено зазвичай назви жінок: *Бистра(я)ня* – ‘жінка з села Бистре’, *Грозівка* – ‘жінка з Грозьови’, *Львівча* – ‘жителька Львова’. І тільки поодинокі зафіксовані чоловічі назви: *Бориславець* – ‘житель Борислава’.

Топонімний фрагмент діалектних словників Бойківщини обширний і відображає насамперед назви локальних мікрооб’єктів різної генези та структури: *Беськід*, *Беськідець*, *Бучков’ять*, *Вельганово*, *Вижинів*, *Гудів*, *Вérшок*, *Голованів*, *Гусаріська Полянка*, *Гумбівка*, *Вérшок*, *Вівки*, *Глибóкий*, *Глубóкий*, *Пóтік*, *Гіртавка*, *Глиstack*, *Гніла*, *Гнільчак*, *Гóрбки*, *Горішний Кониць*, *Грядкі*, *Їсьова*, *Кісьвець*, *Кічерка*, *Кіньчик*, *Криві Зворі*,

Ма́гура, Ма́ківка, Поля́на, Сі́гла, Засі́гавка, Ка́лінча-Сі́гла, Сі́гавка, Сі́гавкі, Сі́гли, Сі́гля́нський, Сі́говний По́тік.

Спорадично трапляються назви населених пунктів: *Бо́брька* (Боберка), *Борисла́в, Бусо́вище* (Бусовисько), *Го́шів, Гро́зьова, Ї́ник* (Ільник), *Йи́льві́в* (Львів), *Ка́вне* (Кальне), *Лі́вна* (Лімна), *Люто́вища* (Лютовиська), *Пи́шані́ць* (Мшанець), *Самбо́рик* (Самбір), *Смо́жа* (Сморжа), *Шко́ле* (Сколе), *Шумня́г* (Шум'яг); країн, регіонів: *Органті́на* (Аргентина), *Кавка́с* (Кавказ).

Такий розподіл онімів легко пояснити, адже для називання місцевого мікропростору люди обирають здебільшого говіркові лексеми. Через власну неофіційність мікротопоніми органічно влилися в діалектний фонд бойків.

Традиційний **зоонімікон** Бойківщини представлений кличками корів, биків, волів, коней, овець та собак. Мотиви номінації худоби на Бойківщині різноманітні. Назви творили переважно за ознакою масті. Наприклад, для світлих (білих) тварин використовували зооніми *Бі́леша, Бі́люшка, Бі́ля, Бі́лька, Бі́люша*, темних (чорних) – *Ба́гра, Жі́нька, Чорну́шка*, червоних – *Ба́гря*, жовтих – *Жовта́н, Жо́втя*, сивих – *Сиву́ля*. Так, білими латками на тілі худоби бойки тлумачать назви *Бокоши́й, Бо́ця, Бо́сько, Бо́ся, Зоря́на, Соко́ля*. Трапляються ще зооніми *Бі́ньо, Бинько, Бочарний, Бурко, Буя́н, Гавко́, Гомо́рка, Го́рдя, Гриве́ша, Ка́вка, Ласі́й, Ла́ся, Ласька, Лиса́ня, Маргудза, Рі́мар, Те(о)ркó, Ці́ган, Цьо́ньо, Ча́стий*, які мотивуються іншими характеристиками тварин. Велика кількість зоонімів у словниках свідчить про вагомість цих тварин у господарському житті.

Чисельними онімними одиницями у словниках є **геортоніми**. Основне завдання геортонімів – фіксувати події в часовому континуумі, відтак кожне свято містить у собі хронологічну семантику. Бойківські лексикони здебільшого зберігають номінації на позначення релігійних свят: *Васі́ля, Вели́гдень, Введе́ня, Водо́риці, Громовине свята, Главосі́ки, Дани́ля, Дми́тря, Зде́йга, Знисі́ня, Ї́р'я, Йва́на (Іва́ня), Йи́ля, Коляда́ (Різдво), Макові́я, Ма́тка (Пе́рша Ма́тка, Дру́га Ма́тка), Миха́йля, Нико́ли, Пе́тра,*

Пола́зник, Рі́зтво́, Спа́са, Стефа́нє (Щифа́на). Варто зауважити, що бойки для окреслення приблизних часових меж іноді застосовували прийменники у(в), перед, по: *В Спа́сіх, В Здві́зях, Пѐред Їрьом, по Вилі́цідни.*

З-поміж **теонімів** виявлено тільки лексеми *Бог, Богóйко, Бóжейко, Бóжйика, Бóзя* → Бог.

Отож, представлений онімний фрагмент бойківських словників надзвичайно цікавий із лексичного та фонетичного погляду. Пропріальна лексика (поруч із апелятивною) допомагає якісно відтворити типові риси бойківських говірок. Наявність значної кількості антропонімів, топонімів, геортонімів та зоонімів тільки підкреслює їхню важливість у житті бойків.

Список літератури

1. Кміт Ю. Словник бойківського говору. Самбір, 1934. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Kmit_Yurii/Slovnyk_boikivskoho_hovoru.pdf
2. Матіїв М. Словник говірок центральної Бойківщини. Київ – Сімферополь: Ната, 2013. 602 с.
4. Онишкевич М. Словник бойківських говірок: у 2 ч. Київ, 1984.

УДК 811.161.2'276.5:355.11 (477.62)

Шульська Наталія,
кандидат філологічних наук,
доцент кафедри соціальних комунікацій,
Волинський національний університет
імені Лесі Українки
nat_sh@ukr.net

ПОЗИВНІ ІМЕНА УКРАЇНСЬКИХ ВІЙСЬКОВИХ В АНТРОПОНІМНІЙ СИСТЕМІ МОВИ (НА ПРИКЛАДІ МАТЕРІАЛІВ ЗМІ)

У тезах виявлено й проаналізовано позивні імена в неофіційній комунікації військових, засвідчені в журналістських текстах від початку повномасштабного вторгнення Росії (на матеріалі таких медіа, як «Газета по-українськи», «Конкурент», «Суспільне Новини», «ВолиньPost», «Апостроф TV», «П'ятий.юа» та ін.). Досліджено функційну природу, бойову історію, мотиваційний статус, лексико-семантичну базу й особливості творення,